

5-LIV ER HJEMME I HONNINGSVÅG

24. Kom alle norske soldater og krigsseilere tilbake etter krigen? Nei. Ikke alle.

13. mai kom Kronprins Olav tilbake til Oslo.

31. mai kom statsminister Nygaardsvold tilbake til Oslo.

07. juni kom kong Håkon VII til elleville brøl og glede for et fritt Norge.

Norge hadde vunnet krigen. Krigsseilerne kom tilbake til stor glede for mor og unger og familier – kvinner og barn som hadde slitt seg gjennom fem lange krigsår. Gleden var øredøvende. "Hele Norge" var på beina med flagg og Hurrarop.

I Viksdal står Liv sammen med andre unger og veiver med norske flagget. Det er stor glede.

Men det var ikke alle norske soldater og krigsseilere som kom hjem. Så kom katastrofebeskjeden: Far var ikke død men han hadde giftet seg på nytt! "Bigamiloven"/Lex Nygaardsvold var en endring i ekteskapsloven som ble vedtatt av en ren mannsregjering- som satt i London. Loven ble vedtatt 15. april 1942. Resultatet av den loven var at far kom ikke hjem igjen. Hvorfor kom ikke far?

Det var fordi han rett og slett hadde giftet seg på nytt i utlandet uten at familien i Norge fikk vite det. På kaia står mødre med ungeflokker som venter på far som ikke kommer. Noen kan til og med fortelle at far ankommer i disse fredsdagene – og med ny kone! Hvor ydmyket kan en mor og unger bli? Far hadde allerede startet livet på nytt.

Kvinnene som ventet forgjeves –de sto ikke fram. De hadde ventet på mann og far i så mange år. De hadde ventet på at krigen skulle ta slutt slik at livet kunne bli normalt igjen. Disse kvinnene hadde som regel ingen ting å leve av og far hadde ingen plikt til å forsørge sine egne unger. Han hadde ofte fått "nye" unger.

Da loven ble kjent etter krigen ble den dysset ned og forsøkt glemt- noe regjeringen nesten greide.

Skulle denne regelen bli stående? Ville regjering Nygaardsvold ha bigami i Norge? Det kunne se slik ut. Det måtte kjempes noen kamper i Stortinget og det måtte en kvinne til for å få opphevet loven. Det var Stortingsrepresentant Ragnhild Varmbo. (H)

Det er vel verdt å merke seg at Norge var det eneste av landene i krigen som vedtok en slik lov. Det er noe å tenke på.

25. Hvordan ser det ut i Honningsvåg når Liv er 10 år?

Hele byen ligger i aske. Unntatt kirka. Det er bare ett "tre" – og det er en busk.- Den står på kirkegården. Noen dyrker etter hvert ringblomster i et bed.

Ellers vokser det rabarbra. Og det bygges nye hus. Men mest av alt settes det opp brakker.

I en situasjon der alt det gamle var borte måtte alt organiseres på nytt.

Lagånden er sterk. Folk hjelper hverandre.

Hvorfor ble Honningsvåg bygd opp igjen så fort?

At nesten hele fiskeflåten var reddet -fordi den var blitt brukt til evakueringen - gjorde at folk så lyst på livet. Honningsvåg hadde en av de beste fiskeflåtene i hele Finnmark.

Den 15. november 1945 var det allerede reist 70 brakker, dampskipskaia var blitt satt i stand og elektrisitetsverket gikk. Brakker ble reist og brakker ble revet til fordel for permanente hus. Det første permanente huset kom opp i slutten av 1946. (Kilde: NORDKAPP. En fiskerikommune 1990)

Huset til Liv er det andre. Det står der den dag i dag og er det eldste huset i Honningsvåg.

Men før folk fikk bygd seg hus -bodde mange i brakkeleire. Det var Tundraleiren og Ilaleiren. Og Hotellbrakka og arbeidsbrakker.

Noen kom fort i gang med å bygge seg nye hus.

Det ble sendt "tyskerbrakker" nordover. Enten dugde de som bolig for en stund eller de kunne brukes som materialer til nye hus.

Dette er arkitektkontorbrakka i Honningsvåg 1946.

Men noen fikk det ikke helt til- slik som en sjøsamer som synes han hadde ventet lenge nok. Han skrev brev til Finnmarkskontoret: "Vintærn kommer på haue- aille daue te nyttår-æ må få hus!"

Honningsvåg hadde mange ben å stå på. Det var fiskerier, lostrafikk og skipshandel.

Den 4. oktober 1947 skulle det bli gjenreist 10 fiskebruk og fullført 114 permanente våningshus mens 58 var under bygging. Men det var knapphet på byggematerialer og fagfolk.

Det var stor tilstrømning av folk på veldig kort tid: Det ble stiftet hage-lag og kunstforening. Kunstneriske utsmykninger kom og asfalt ble lagt. Men de første årene etter krigen var fisket dårlig. Det skyldtes at fiskeskøytene var opptatt som frakteskuter.

Det var mangel på alt: Drivstoff, redskaper, agn, salt, is.

Likevel skulle Honningsvåg i løpet av 50-åra bli et fiskeriindustriested.

Liv er 10 år. Hun bor like ved kaia. I nytt hus bygget like ved de gamle branntomtene. Her kommer det laksefiskere fra Danmark, trålere fra England og Belgia, Færøyene, Tyskland, Nederland. Kort sagt fra hele

Europa i til og med helt fra Israel og USA. (Kilde: NORDKAPP- En fiskerikommune Einar Richter Hansen 1990.)

Med permanente hus og klart bedre økonomi, vokste Honningsvåg raskt.

Liv- er 11 år og bor i det andre permanente huset som ble satt opp i Honningsvåg. Rundt henne er det mye brakker og på brygga er det et yrende liv fra hele verden. Alle slags språk snakkes rundt henne. Hun har begynt i 4. klasse og hun står omtrent der hun stod for bare 4 år siden. da røyken kom veltende fra brygga og mor kastet ut dyner fra andre etasje og alle måtte legge på sprang. Liv har vært med på en historisk reise.

Kirka i Honningsvåg ble brukt som kjøkken og overnatting for hjemvendte i 1945/46.

Kirka i Honningsvåg nå

26. Alle må få julegave!

Både søsken, foreldre og det var mange søskenbarn- alle må jo få julegave! På julaften går Liv ned i Vågen og kjøper 5-øres karameller. En og en karamell blir pakket omhyggelig inn og gitt bort som julegave. Hun glemmer ingen.

27. Det er julaften 1946 og Liv er 10 år.

De har fått med seg et relativt tørt juletre fra Mosjøen som må passes på hvert sekund. For her dreier det seg om et juletre med levende lys! Huset er langt fra ferdig. Stoff er det lite av så det blir brukt hvitt papir som gardiner. Hvitt papir blir også lagt på en kasse som fungerer som bord og på golvet har de fått lagt ny papp.

Nåde den som går inn med sko! Her skal det være rent.

På selveste julaften får Åse, Liv, Ruth, Egil og Arne en appelsin hver. På første juledag får de et eple hver. Det er den fineste jula Liv kan huske!

28. Ikke nok plank til seng.

Det var dårlig med plank så det var ikke nok plank til sengebunn i det nye huset som ikke var helt ferdig.

Men det gjorde ikke noe. Madrassen ble bare lagt ned på gulvet- inne i sengeramma. Slik sov de to og to.

Det var i 1946. Og alle soverom fikk nye potter.

29. Redd for flydur.

Noen ganger gikk det fly litt lavt over Honningsvåg etter krigen. Da ble Liv redd. Mange ropte: "Russeren kommer!" Her starter begynnelsen på "Den kalde krigen". Den skulle vare lenge. Det var mye flydur og det var vanskelig å vite hva som skulle komme til å skje.

Men ved høy flydur er farmor redningen. Farmor var ganske stor og fylte egentlig opp sengen sin selv- men Liv fant en sprekke mellom farmor og veggen. Farmor bad Fadervår - snudde seg - og slik sovnet de begge to.

30. Liv er i år 2017 - 81 år.

Liv bodde i Honningsvåg etter krigen fra hun var 11 år til hun var 15 år. I Honningsvåg kom verden tett innpå. Frakteskuter fra alle havner la til kai her. Det summet i forskjellige språk- Spansk, russisk, islandsk. Det kom islandske frakteskuter og båter fra Murmansk og til Murmansk. Honningsvåg var nok ikke noe kjedelig sted i etterkrigsårene.

Dagen etter at hun blir konfirmert, drar hun fra Honningsvåg. Fra den dagen har hun klart seg sjøl!

I år er Liv Huseby 81 år. Det er det i hvert fall ingen som kan tenke seg. Hun gir mye til omgivelsene rundt seg og hun har alltid en levd historie på lager. Humoren hennes –den er slik at den kan vi alle ønske oss.

31. Honningsvåg i dag.

I dag er det bilvei mellom Repvåg og Honningsvåg. Det var det ikke da Jonas Lie organiserte tvangsevakueringen. Den gikk stort sett med båt.

Porsanger kommune er trespråklig: Norsk- Kvensk og samisk. Alle er offisielle språk.

Og snart er Liv tilbake.

Slik så Honningsvåg ut i 1955- se bildet. Huset til Livs familie ligger midt og i forkant på bildet.

Her har de bare hatt 10 år på seg til å bygge ny by! Det sier noe om initiativet og finnmarkingene sjøl som ikke lot seg dirigere. De ville hjem!

Hvorfor er det så mange unge som ikke en gang har hørt om "Den brente jords taktikk" og tvangsdeportasjonen av 75.000 folk fra Finnmark og Nord Troms for bare 72 år siden?

Det er i alle fall liten tvil om at folk i Finnmark og Nord- Troms betalte en svært høy pris under krigen.

Det kan se ut som om denne krigsinnsatsen som ble gjort i Norges nordligste områder er kraftig underkommunisert.

Kanskje de tenkte slik at neste generasjon skulle være sorgfrie. Livet framover skulle være fritt for okkupasjon og det skulle legges ned helt andre typer solide grunnmurer som det skulle bygges en ny framtid over. Og det har Norge klart.

Norge startet på bar bakke etter krigen. Det er enorme forandringer som har skjedd på disse 71 årene. Fra at Norge var et av Europas fattige land- til å bli et av verdens rikeste land.

Turister kommer til Honningsvåg og andre byer i Finnmark og spør etter "den gamle bebyggelsen"? For det må da være noe?
Men det er det ikke. Det er bare kirka.

11.500 tyske soldater er gravlagt i Norge.
Over 2000 jugoslaviske fanger døde i tysk fangenskap i Norge.
Etter krigen - ble 17.000 fengslet og 25 norske henrettet ved skyting.

Og det er enda mer å tenke på: "I Aschougs tolvbinds Norgeshistorie som kom ut mellom 1994 og 1998- er tvangsevakueringen av Finnmark og Nord-Troms ikke nevnt. (Kilde: Aftenposten. no)

32. Honningsvåg er **Verdens Nordligste By!**

Honningsvåg har i dag Norges tredje mest besøkte havn for cruisebåter. Etter Geiranger og Bergen. På en lett innlogging på "Anløpsliste for 2017" er det pr 05. 06.2017 anmeldt 96 anløp.
Når "MSC Splendid" legger til kai i Honningsvåg- tredobles innbyggertallet.

Det er 72 år siden Hitler-Tyskland kapitulerte og parolen lød: "Vår kamp er kronet med seier. Norge er atter et fritt land."
Og det er 75 år siden Liv måtte flykte første gang.

Men Livs historie er ikke over!

For den 07.juni setter Liv og jeg oss på et fly til Alta. Vi skal leie bil og kjøre til Honningsvåg. Her skal Liv prate med gamle folk som kanskje husker mer fra krigen. Og her skal Liv stå på kaia og minnes hvordan det var å være 6 år og se at brygga går til værs sammen med svart røyk og de må legge på sprang.

Og vi skal selvfølgelig til Repvåg.
Her skal vi lete etter sprekkene i fjellet hvor det ble gjemt unna sekker med mel. Kanskje ligger pomorskuta der enda også.

Men mest av alt skal Liv prate med folk. For der har hun en nådegave. Det går ikke an å bli lei av å høre på Liv Huseby.
solveig1@gmail.com